

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЕКОНОМІЧНА КОМПАРАТИВІСТИКА

Методичні рекомендації
до самостійної роботи студентів
спеціальності 051 «Економіка»
освітньої програми «Економіка
та економічна політика»
першого (бакалаврського) рівня

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2023

УДК 330.3(072.034)

E40

Укладач О. М. Кліменко

Затверджено на засіданні кафедри державного управління, публічного адміністрування та економічної політики.

Протокол № 11 від 22.12.2022 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Економічна компаративістика [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до самостійної роботи студентів спеціальності 051 «Економіка» освітньої програми «Економіка та економічна політика» першого (бакалаврського) рівня / уклад. О. М. Кліменко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. – 50 с.

Подано методичні рекомендації до виконання самостійних робіт з навчальної дисципліни, призначені для набуття студентами відповідних компетентностей щодо формування знань теорії та практики дослідження національних економік, що існують у різних суспільних системах, розуміння різних економічних систем як конкретних стадій розвитку економічного типу суспільних відносин, діагностики подібностей та розходжень між ними на основі моделей та стратегій соціально-економічного розвитку для визначення компетентного досвіду їх впливу на економічні процеси і функціонування національних економік.

Рекомендовано для студентів спеціальності 051 «Економіка» освітньої програми «Економіка та економічна політика» першого (бакалаврського) рівня.

УДК 303.3(072.034)

© Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2023

Вступ

Досвід вибору країнами моделей розвитку своїх економічних систем є тією сучасною областю знань, яка в Україні зостається малодослідженою. Навчальна дисципліна «Економічна компаративістика» критично використовує досягнення різних теоретичних шкіл, аналіз неокейнсіанських, неокласичних, інституціональних і неоінституціональних економічних систем, що дозволяє розширити знання стосовно розвитку соціально-політичних процесів та механізмів дії різних економічних систем у сучасному суспільстві, отримати історичний досвід розвинутих країн, систематизувати знання про сутність економічних систем різних типів країн.

Особливістю навчальної дисципліни «Економічна компаративістика» є те, що проводиться не просто опис різних видів економік і порівняння їх за деяким досить довільним набором статистичних параметрів, але саме зіставлення типів економічних систем (типологізація). Пропонується виокремлення й зіставлення структурних елементів економічних систем, що дозволяє покласти в основу їх класифікації й порівняльного аналізу чіткі соціально-економічні критерії. Саме це дозволяє глибше зрозуміти як особливості окремих економічних систем, так і закономірності світового господарства епохи глобалізації у цілому.

Навчальна дисципліна «Економічна компаративістика» є важливою у процесі підготовки фахівців освітньої програми «Економіка та економічна політика» та розрахована на комплексне вивчення, а саме: засвоєння теоретичного матеріалу навчальної дисципліни на лекціях, відпрацювання теоретичних питань на практичних заняттях, а також обов'язкове самостійне опрацювання матеріалу.

Питання, розглянуті в навчальній дисципліні «Економічна компаративістика», дозволяють: зрозуміти проблеми, що виникають в процесі розвитку національних економік, заважають їх якісному функціонуванню та сталому зростанню; розбиратися в економічних процесах та явищах; відстежувати розвиток сучасного суспільства та економічну політику держави, що формує пріоритетні напрями розвитку всіх галузей економіки.

Мета навчальної дисципліни: формування фундаментальних знань теорії та практики дослідження національних економік, що існують у різних суспільних системах, розуміння різних економічних систем як конкретних стадій розвитку економічного типу суспільних відносин, діагностика подібностей та розходжень між ними на основі моделей та стратегій

соціально-економічного розвитку для визначення компетентного досвіду їх впливу на економічні процеси і функціонування національних економік.

Порівняльний аналіз економічних систем у сучасному періоді набуває особову актуальність у зв'язку з активним розвитком реформування економіки в нашій країні.

Змістовий модуль 1

Аналіз розвитку економічних систем

Тема 1. Предмет і метод економічної компаративістики

Питання за темою:

1.1. Поняття «національна економіка».

1.2. Змішана економіка.

1.3. Методи порівняльного аналізу національних економік.

Загальні методичні рекомендації до виконання самостійної роботи за темою 1

Самостійну роботу студентам слід починати з розгляду теоретичних матеріалів за темою. Розібратися, які існують критерії класифікації національних економік, а їх декілька – структуроутворювальні, соціально-економічні, кількісні й динамічні. Що означають саморегульвні й культурно-регульвні економічні системи. Розуміти сутність докапіталістичної, капіталістичної, соціалістичної економічних систем. Розглядаючи друге питання теми, потрібно зрозуміти поняття багатокладної економіки та державно-капіталістичної економіки.

За третім питанням важливими є методи зіставлення національних економік – соціопросторові й соціочасові.

Самостійна робота студента за першою темою складається з вирішення тестових завдань, що подано далі, виконання евристичних завдань та написання есе за обраною серед поданих тем.

Творче та наполегливе опрацювання теоретичного матеріалу, старанне виконання практичних завдань та самостійна робота надають можливість студенту оволодіти практичними навичками та набутих

компетентностей щодо вміння визначати основні економічні поняття та категорії, розуміти основні проблеми економіки, вміння їх професійно формулювати.

Тестові питання

1. Економічна компаративістика, або порівняльний аналіз економічних систем, вивчає:

- а) співвідношення між різними видами ринкових та неринкових економік, які існують (або існували) у світі;
- б) співвідношення ринкових економік сучасності;
- в) зіставлення та порівняльний аналіз світових цивілізацій;
- г) співвідношення неринкових економік сучасності.

2. Прикладною метою упровадження досліджень є:

- а) моделювання національної економічної системи та прогнозування розвитку національних економічних систем та світовій економіки;
- б) корегування розвитку національної економічної системи;
- в) безпека національної економічної системи;
- г) усі відповіді правильні.

3. Економічна система – це:

- а) спосіб організації життя суспільства;
- б) так називають грошовий обіг в країні;
- в) податковий механізм, розроблений державою;
- г) грошовий обіг та податковий механізм у синергетичному єднанні.

4. Національна економіка будь-якої країни – це:

- а) складна господарська, соціальна, організаційна, науково-технологічна система;
- б) складна сукупність окремих ринків, що формуються у єдиний ринок;
- в) податковий механізм, розроблений державою;
- г) грошовий обіг та податковий механізм у синергетичному єднанні.

5. Усі рівні функціонування національної економіки країни об'єднані:

- а) формами власності;
- б) рухом матеріальних потоків різних видів ресурсів, що беруть участь у господарському процесі та залучених до господарського обороту у формі витрат праці, сировини, енергії, капіталів;
- в) потоками готівкових та безготівкових грошей, а також рухом цінних паперів;
- г) усі відповіді правильні.

6. Усі національні економіки світу:

- а) відрізняються одна від одної за різними критеріями;
- б) відрізняються лише ступенем розвитку, а саме: розвинуті та нерозвинуті економіки;
- в) не відрізняються одна від одної;
- г) відрізняються лише ринкові економіки.

7. Більшість національних економік становлять:

- а) командні економіки;
- б) ринкові або повністю конкурентні економіки;
- в) змішані економіки;
- г) немає правильної відповіді.

8. Багатоукладна економіка:

- а) доіндустріальна економіка давнини, коли існували традиційні ремесла та дрібні майстерні;
- б) специфіка будь-якої постіндустріальної національної економіки сучасності;
- в) властива практично всім національним економікам світу;
- г) такого терміна не існує під час зіставлення економік.

9. Типологізації порівняльного аналізу економічних систем проводять за методами:

- а) формаційний та цивілізаційний;
- б) світосистемний;
- в) теорія постіндустріального суспільства;
- г) усі відповіді правильні.

10. Найбільш сучасними методами типологізації порівняльного аналізу економічних систем, є:

- а) формаційний та цивілізаційний;
- б) світосистемний та теорія постіндустріального суспільства;
- в) теорія постіндустріального суспільства;
- г) світосистемний.

Правильні відповіді на тестові питання: 1: а); 2: а); 3: а); 4: а); 5: а); 6: а); 7: в); 8: в); 9: а); 10: б).

Тематика есе

Одним із видів самостійної роботи є написання есе в довільній формі. Вибір теми студент має здійснювати самостійно, він має

залежати від особистих інтересів і переваг. Завдання виконується індивідуально.

1. Підходи до визначення традиційних та нетрадиційних економічних систем.

2. Особливості структуроутворювальних критеріїв національних економік.

3. Державно-капіталістична економіка та її вплив на економічне зростання в країні.

4. Проблема вибору методів порівняльного аналізу в Україні.

Евристичні завдання

1. На вашу думку, наскільки правильним є ствердження: «Приватна власність – це передусім економічні, а не правові відносини, оскільки вони можуть існувати і без юридичного оформлення. Спочатку виникає економічний аспект власності – потреба, а згодом юридичний аспект – захист, коли на один об'єкт власності претендують два або більше суб'єктів». Відповідь аргументуйте.

2. Серед засобів дослідження економічних систем особливу увагу займає порівняльний метод. Вперше він набуває популярності у суспільних науках у ХІХ ст., але в економічній науці досі використовується недостатньо. Традиційним підходом є зіставлення за різними країнами макроекономічних характеристик, що відображають рівень та темпи їх господарського розвитку. Порівняння складних економічних об'єктів поки що залишається на початковій стадії.

Згідно з концепцією Г. Рікєрта, кожна з порівнюваних систем не відтворена, неповторна і тому порівняльний аналіз є неплідним у науковому відношенні. Спростуйте це або погодьтеся. Відповідь аргументуйте.

Тема 2. Багатоваріантність розвитку економічних систем

Питання за темою:

2.1. Можливість варіацій економік у рамках однотипних суспільних систем.

2.2. Наявність специфічних (загальних і часток) критеріїв ефективності в різних типах економічних систем.

2.3. Техніко-економічні параметри порівняння.

Загальні методичні рекомендації до виконання самостійної роботи за темою 2

Самостійну роботу студентам слід починати з розгляду теоретичних матеріалів за темою. Дуже важливо уявити роль економічних і неекономічних чинників – культури, традицій, релігії, соціального капіталу, інститутів, політичних та історичних чинників розвитку і їх вплив на формування й функціонування економічної системи. Необхідно визначити соціально-економічні відносини, розібратися в соціальних та економічних показниках і в'яснити критерії порівняння.

Розглядаючи друге питання теми, потрібно зрозуміти проблему пошуку універсальних критеріїв для міжтипового зіставлення економічних систем. Далі, у третьому питанні, потрібно в'яснити, як порівнювати відносини, що визначають спосіб координації. Дуже важливим є визначення порівняння способів з'єднання виробника із засобами виробництва. Подалі слід приділити увагу параметрам порівняння відносин власності, а також відносин відтворення й механізмів функціонування економічних систем.

Самостійна робота студента складається з вирішення тестових завдань, що подано далі, виконання евристичних завдань та написання есе за вибраною серед поданих тем.

Творче та наполегливе опрацювання теоретичного матеріалу, старанне виконання практичних завдань та самостійна робота надають можливість студенту оволодіти практичними навичками та набути компетентностей щодо вміння визначати специфічні критерії ефективності в різних типах економічних систем.

Тестові питання

1. На вашу думку, які економічні та неекономічні чинники найбільше впливають на формування й функціонування економічної системи:

- а) культура, традиція, релігія;
- б) соціальний капітал, інститути;
- в) політичні й історичні фактори;
- г) усі відповіді правильні.

2. У чому полягає принцип системності розвитку соціально-економічних систем:

- а) національна економіка досліджується як цілісна господарська система;

б) досліджується розвиток окремих галузей промисловості та їх системна складова;

в) досліджується аграрна система національної економіки;

г) досліджуються зв'язки між аграрними галузями та промисловістю.

3. У чому полягає принцип науковості розвитку соціально-економічних систем:

а) розвиток соціально-економічних систем здійснюється на основі зарубіжних технологій;

б) вирішення поставлених завдань здійснюється на основі ключових положень економічної теорії;

в) вирішення поставлених завдань здійснюється на основі досліджень фундаментальної науки;

г) розвиток соціально-економічних систем здійснюється на основі досягнень лише вітчизняних учених.

4. Національні економіки, що розвиваються на однаковому технологічному рівні:

а) можуть відрізнитися за природними, історичними, політичними та іншими певними національними економічними ознаками та неекономічними чинниками;

б) відрізняються лише географічним положенням;

в) не відрізняються, тому що інакше вони були б на різних технологічних рівнях;

г) відрізняються лише політичною системою.

5. У чому полягає проблема типологізації економічних систем:

а) не існує універсальних критеріїв порівняння різних типів економічних систем;

б) критерії існують лише для розвинених країн;

в) критерії існують лише для країн, що розвиваються;

г) проблеми типологізації економічних систем взагалі немає.

6. Оскільки немає єдиного універсального показника, за допомогою якого можна визначити становище держав, то:

а) типологізація країн не проводиться;

б) країни порівнюються між собою лише за показниками ВВП та ВВП на душу населення;

в) оцінювання і порівняння, що різняться ретельністю й об'єктивністю, постійно проводяться з урахуванням всіх особливостей держав;

г) порівнюються лише макроекономічні показники.

7. Природний чинник, який враховують під час типологізації соціально-економічного розвитку країн, означає:

- а) територіальне розташування;
- б) ресурсні можливості, запаси корисних копалин;
- в) кліматичні особливості території;
- г) усі відповіді правильні.

8. Цивілізаційний чинник, який враховують під час типологізації соціально-економічного розвитку країн, містить:

- а) етнічні традиції;
- б) культурні традиції;
- в) культурні, релігійні, етнічні традиції та цінності країни, що передаються від покоління до покоління, надають їх національній специфіці;
- г) релігійні традиції.

9. До параметрів порівняння відносин власності під час типологізації країн зараховують:

- а) суспільний спосіб поєднання робочої сили із засобами виробництва;
- б) характер розподілу і споживання створеного економічного блага;
- в) специфічність дій економічних законів;
- г) усі відповіді правильні.

10. Економічна система як сукупність взаємопов'язаних елементів економіки містить:

- а) ринкові засоби, соціально-економічні відносини, засоби виробництва;
- б) продуктивні сили, економічні відносини, господарський механізм;
- в) науку, відносини власності, законодавство;
- г) немає правильної відповіді.

Правильні відповіді на тестові питання: 1: а); 2: а); 3: б); 4: а); 5: а); 6: в); 7: а); 8: в); 9: а); 10: б).

Тематика есе

Одним із видів самостійної роботи є написання есе в довільній формі. Вибір теми студент має здійснювати самостійно, він має залежати від особистих інтересів і переваг. Завдання виконується індивідуально.

1. Соціальний капітал як чинник формування й функціонування економічної системи.

2. Порівняння соціальних та інституціональних параметрів національних соціально-економічних моделей.

3. Міжтипове зіставлення економічних систем з точки зору проблеми універсальності критеріїв зіставлення.
4. Однотипність суспільних систем.

Евристичні завдання

1. Карл Маркс, німецький філософ і економіст XIX ст., був різким критиком капіталістичної системи. Але він підтримував такі переваги капіталістичної системи, як продуктивність та ефективність здобутків порівняно з такими проблемами, як зростання нерівності, бідності та незахищеності. Він передбачив, що в якийсь момент капіталістичні системи впадуть і породять соціалістичні системи, які зрештою перейдуть до утопічних комуністичних систем. На вашу думку, чи здійснилося передбачення К. Маркса? Поясніть вашу думку прикладами.

2. Яку роль відіграють економічні та неекономічні чинники розвитку на формування економічної системи? Як вони впливають на її функціонування? Для відповіді використовуйте такі рекомендації: оберіть чинник (культура, традиція, релігія, соціальний капітал, інститути, політичні й історичні чинники тощо) за бажанням, розглядайте роль саме цього чинника.

Тема 3. Типологізація ринкових моделей розвитку

Питання за темою:

3.1. Основні варіанти розвинених ринкових соціально-економічних систем.

3.2. Порівняльний аналіз економічної ефективності основних капіталістичних моделей.

3.3. Нагромадження некапіталістичних тенденцій у зрілому індустріальному капіталізмі.

Загальні методичні рекомендації до виконання самостійної роботи за темою 3

Самостійну роботу за темою 3 студентам слід починати з розгляду теоретичних матеріалів за темою. За першим питанням необхідно

визначити основні варіанти розвинених ринкових соціально-економічних систем, поняття соціально-економічної моделі, зрозуміти його. Далі слід розібратися з класифікацією моделей та розглянути найпоширеніші: ліберальну, азіатську, соціального ринкового господарства, корпоративістська й неокорпоративістська. Розглядаючи друге питання теми, потрібно зрозуміти, як проводити порівняльний аналіз економічної ефективності основних капіталістичних моделей, а також те, як взаємодіють різні типи розвинених ринкових економічних систем. Також необхідно знати основні проблеми глобального миру.

Третє питання даної теми дуже важливе, тому що в ньому розглядаються нагромадження некапіталістичних тенденцій у зрілому індустріальному капіталізмі. Тому дуже важливим є розуміння сутності постіндустріального капіталізму, а потім і проблем генезису різних соціально-економічних систем на постіндустріальній основі.

Самостійна робота студента складається з вирішення тестових завдань, що подано далі, виконання евристичних завдань та написання есе за обраною серед поданих тем.

Творче та наполегливе опрацювання теоретичного матеріалу, старанне виконання практичних завдань та самостійна робота надають можливість студенту оволодіти практичними навичками та набути компетентностей щодо вміння типологізувати ринкові моделі соціально-економічного розвитку.

Тестові питання

1. Згідно з нормами міжнародного права виокремлюють території трьох видів:

а) територія держави; залежні країни і території; води відкритого моря;

б) територія держави; колонія; Антарктида;

в) територія держави; протекторат; акваторія;

г) територія держави; колонія; Антарктида.

2. У світовій економіці країною вважаються території, які є державою, а також:

а) територіальні одиниці, які не є державами;

б) територіальні одиниці, які не є державами, проте проводять самостійну і незалежну економічну політику;

в) територіальні одиниці, які не є державами, проте проводять самостійну і незалежну економічну політику і ведуть окремий статистичний облік свого економічного розвитку;

г) ні, країнами вважаються лише території, які є державою.

3. За рівнем розвитку країни світу поділяють:

а) розвинені країни з ринковою економікою, країни з перехідною економікою та країни, що розвиваються;

б) на розвинені країни та країни, що розвиваються;

в) на передові економіки та ті, що відстають;

г) на індустріальні та постіндустріальні країни.

4. За рівнем розвиненості ринкової економіки країни світу поділяють на:

а) розвинені країни з ринковою економікою, країни з перехідною економікою та країни, що розвиваються;

б) розвинені країни та країни, що розвиваються;

в) передові економіки та ті, що відстають;

г) індустріальні та постіндустріальні країни.

5. Відносно рівномірний розподіл доходів, рівномірне господарське освоєння території, соціальна орієнтованість економіки, підтримка малозабезпечених верств населення властиві:

а) розвиненим країнам;

б) відсталим країнам;

в) лише Канаді та Австралії;

г) таких країн ще не існує.

6. За участю у світовій політиці та економіці розвинуті країни можна поділити на такі три групи:

а) велика «сімка»; невеликі країни з високим рівнем соціально-економічного розвитку; країни «переселенського капіталізму»;

б) найбільш великі за розміром держави; країни-члени ОПЕК; країни «переселенського капіталізму»;

в) країни тихоокеанського регіону; країни середнього сходу; велика «сімка»;

г) країни середнього сходу; велика «сімка»; країни «переселенського капіталізму».

7. Моделлю соціально-економічного розвитку вважають:

а) рівень соціально-економічного розвитку;

б) сукупність ключових напрямів, інститутів, механізмів розвитку народного господарства, які забезпечують стабільний економічний розвиток;

- в) конкурентне середовище;
- г) інвестиційну привабливість держави.

8. *Вирізняють такі моделі ринкової економіки:*

- а) неоліберальна;
- б) соціально-ринкова;
- в) соціал-демократична;
- г) усі відповіді правильні.

9. *Ключовою ознакою постіндустріального суспільства є переважання у ВВП та сукупному реченні робочих місць:*

- а) сфери послуг;
- б) сільського господарства;
- в) видобування газу;
- г) наукових розробок.

10. *На Вашу думку, чи існує взаємозв'язок капіталізму та індустріалізації:*

- а) так;
- б) ні?

Правильні відповіді на тестові питання: 1: а); 2: в); 3: б); 4: а); 5: а); 6: а); 7: б); 8: в); 9: а); 10: а).

Тематика есе

Одним із видів самостійної роботи є написання есе в довільній формі. Вибір теми студент має здійснювати самостійно, він має залежати від особистих інтересів і переваг. Завдання виконується індивідуально.

1. Особливості неокорпоративістської моделі соціально-економічного розвитку.

2. Соціальні й гуманітарні результати порівняльного аналізу економічної ефективності основних капіталістичних моделей.

3. Генезис різних соціально-економічних систем та його основні проблеми в динаміці.

4. Еволюція постіндустріального капіталізму.

Евристичні завдання

1. Наведіть мінімум три приклади територій, що не є країнами. Проаналізуйте їх економіко-політичне становище (які галузі є найбільш

привабливими у своєму розвитку, вкажіть, які країни претендують на ці території тощо). На вашу думку, яке місце займають ці території в світовій економіці?

2. У США такі послуги, як освіта, охорона здоров'я та догляд за дітьми більше залежать від приватного сектору, ніж у більшості розвинених країн. Наприклад, подушні приватні витрати на охорону здоров'я в США більш ніж у п'ять разів вищі, ніж у будь-якій іншій розвиненій країні, але наслідки здоров'я – очікувана тривалість життя, рівень самогубств і хронічних захворювань, як правило, нижчі. США є єдиною розвиненою країною без універсального доступу до медичної допомоги. Прокоментуйте цю ситуацію відповідно до ринкових моделей соціально-економічного розвитку.

Тема 4. Порівняльний аналіз ринкових моделей розвитку

Питання за темою:

- 4.1. Типологізація капіталістичних економічних систем.
- 4.2. Цілі державного втручання.

Загальні методичні рекомендації до виконання самостійної роботи за темою 4

Самостійну роботу студентам слід починати з розгляду теоретичних матеріалів за темою. За першим питанням потрібно вивчити та зрозуміти поняття типологізації, розібратися, які існують критерії та механізми типологізації. Подальше вивчення питання передбачає визначення ролі економічних інститутів у ринкових моделях розвитку. Також слід зрозуміти, яким чином утворюються формальні та неформальні правила в цих моделях, якими є природа і ступінь індивідуальних свобод і прав людини.

Друге питання потребує ретельного розуміння матеріалу попередніх навчальних дисциплін, тому що всі проблеми, які розглядаються у другому питанні, базуються на цих знаннях. Це всі питання, що стосуються економічних ресурсів, володіння ресурсами, їх розподілу, стабілізаційних економічних проблем тощо. Потрібно зрозуміти ступінь втручання держави в економіку, основні цілі держави відповідно до соціально-економічних моделей країн.

Самостійна робота студента складається з вирішення тестових завдань, що подано далі, виконання евристичних завдань та написання есе за обраною серед поданих тем.

Творче та наполегливе опрацювання теоретичного матеріалу, старанне виконання практичних завдань та самостійна робота надають можливість студенту оволодіти практичними навичками та набути компетентностей щодо порівняльного аналізу ринкових моделей соціально-економічного розвитку.

Тестові питання

1. Який критерій застосовують для включення країни до тієї чи іншої групи за рівнем розвитку ринкової економіки:

- а) співвідношення між національними валютами щодо їх купівельної спроможності;
- б) галузева структура ВВП;
- в) рівень та якість життя;
- г) усі відповіді правильні.

2. Для країн, що розвиваються, є характерним, що паритет купівельної спроможності їх національної валюти:

- а) найчастіше перевищує її обмінний курс;
- б) частіше нижчі за обмінний курс;
- в) дорівнює обмінному курсу;
- г) не можна порівнювати паритет купівельної спроможності та обмінний валютний курс.

3. Для розвинених країн паритет купівельної спроможності їх національної валюти:

- а) найчастіше перевищує її обмінний курс;
- б) частіше нижчі за обмінний курс;
- в) дорівнює обмінному курсу;
- г) не можна порівнювати паритет купівельної спроможності та обмінний валютний курс.

4. У США паритет купівельної спроможності долара:

- а) найчастіше перевищує її обмінний курс;
- б) частіше нижчі за обмінний курс;
- в) повністю збігається з його обмінним курсом;
- г) не можна порівнювати паритет купівельної спроможності та обмінний валютний курс.

5. Для країн з високим рівнем розвитку типова ситуація, коли в структурі їх ВВП переважає:

- а) третинний сектор (сфера послуг);
- б) вторинний сектор (промисловість та будівництво);
- в) сільське та лісове господарство;
- г) мисливство та рибальство.

6. Для формування Індексу людського розвитку – показника для оцінювання розвитку людини в різних країнах світу, враховують:

- а) довготривале та здорове життя;
- б) доступ до знань;
- в) гідний рівень життя;
- г) усі відповіді правильні.

7. Рівень життя в країні вираховується:

- а) валовим національним доходом на душу населення в доларах;
- б) валовим національним доходом на душу населення в національній валюті;
- в) доступом до знань;
- г) усі відповіді правильні.

8. На Вашу думку, чи дійсно сучасна ринкова економіка неспроможна існувати без державної господарської діяльності:

- а) так;
- б) ні?

9. На вашу думку, економічне зростання країни (збільшення обсягів виробництва матеріальних благ, поліпшення їх якості, забезпечення вищого рівня життя населення) неможливе без державного регулювання економікою:

- а) так, неможливе;
- б) ні?

10. На вашу думку, справедливий розподіл доходів (жодна група громадян у цивілізованому суспільстві не повинна перебувати в злиднях, коли інші купуються в розкоші) можливий без державного регулювання економікою:

- а) так;
- б) ні?

Правильні відповіді на тестові питання: 1: а); 2: а); 3: б); 4: в); 5: а); 6: а); 7: а); 8: а); 9: а); 10: б).

Тематика есе

Одним із видів самостійної роботи є написання есе в довільній формі. Вибір теми студент має здійснювати самостійно, він має залежати від особистих інтересів і переваг. Завдання виконується індивідуально.

1. Централізовані механізми прийняття рішень в моделях капіталістичних економічних систем.

2. Моральні, матеріальні та примусові стимули в моделях капіталістичних економічних систем.

3. Проблеми співвідношення плану та ринку в ринкових моделях соціально-економічного розвитку.

4. Проблема стабілізації економіки в Україні.

Евристичні завдання

1. Наша країна є державою з ринковою економікою саме через те, що, по-перше, реалізує конкурентну політику, по-друге, розробила і прийняла безліч законодавчих актів про захист економічної конкуренції, що, звісно, є одним із найголовніших механізмів забезпечення економічного зростання, досягнення цілей і виконання завдань сучасної конкурентної політики. На вашу думку, в чому полягає недоброчесна конкурентна поведінка та яким чином недоброчесна конкуренція заважає економічному розвитку України?

2. Для держав з перехідною економікою та країн, що розвиваються характерно, що ПКС їх національної валюти перевищує її обмінний курс. Для розвинених країн – навпаки, ПКС частіше нижчі за обмінний курс. Поясніть, чому це так. Наведіть приклади.

Тема 5. Економічні моделі розвинутих країн

Питання за темою:

5.1. Основні моделі ринкових економік.

5.2. Загальні й специфічні характеристики моделей ринкових економік.

Загальні методичні рекомендації до виконання самостійної роботи за темою 5

Самостійну роботу за темою 5 студентам слід починати з розгляду теоретичних матеріалів за темою. Перше питання потребує знань щодо

основних соціально-економічних моделей ринкових економік. Потрібно визначити, чим відрізняються і чим схожі Англосаксонська модель, Східно-азіатська модель, Рейнсько-Альпійська модель, Шведська модель, Корпоративна модель. Для цього потрібно застосувати знання попередніх чотирьох тем даної навчальної дисципліни. Головним чином, це прийоми та принципи типологізації соціально-економічних моделей, вміння використовувати критерії порівняння тощо.

За другим питанням потрібно вже більш детально розглянути вживання в реальні економіки кожної моделі. Для цього потрібно провести аналогію між моделями соціально-економічного розвитку та країнами, де ці моделі використовує держава. Звісно, розуміти, що моделі адаптовані для кожної країни.

Самостійна робота студента складається з вирішення тестових завдань, що подано далі, виконання евристичних завдань та написання есе за обраною серед поданих тем.

Творче та наполегливе опрацювання теоретичного матеріалу, старанне виконання практичних завдань та самостійна робота надають можливість студенту оволодіти практичними навичками та набути компетентностей щодо основних моделей ринкових економік та їх загальних та специфічних характеристик.

Тестові питання

1. Неоліберальна, або американська модель соціально-економічного розвитку характеризується таким:

а) ідея економічного успіху та розрахунок на власні сили, коли податковий тягар у державі невеликий, але і держава не витрачає багато грошей на соціальне забезпечення економіки;

б) велику роль відіграють суспільні національні інтереси, значний соціальний захист населення, але й великий податковий тягар;

в) держава і великі компанії узгоджують економічну політику, податковий тягар у державі невеликий, але і держава не витрачає багато грошей на соціальне забезпечення економіки;

г) високий ступінь лібералізації бізнесу, розвинутий фондовий ринок, невеликий податковий тягар, значний соціальний захист населення.

2. Соціально-орієнтована або континентальна модель соціально-економічного розвитку характеризується:

а) ідея економічного успіху та розрахунок на власні сили, коли податковий тягар у державі невеликий, але і держава не витрачає багато грошей на соціальне забезпечення економіки;

б) велику роль відіграють суспільні національні інтереси, значний соціальний захист населення, але й великий податковий тягар;

в) держава і великі компанії узгоджують економічну політику, податковий тягар у державі невеликий, але і держава не витрачає багато грошей на соціальне забезпечення економіки;

г) високий ступінь лібералізації бізнесу, розвинутий фондовий ринок, невеликий податковий тягар, значний соціальний захист населення.

3. Корпоративна або японська модель соціально-економічного розвитку характеризується:

а) ідея економічного успіху та розрахунок на власні сили, коли податковий тягар у державі невеликий, але і держава не витрачає багато грошей на соціальне забезпечення економіки;

б) велику роль відіграють суспільні національні інтереси, значний соціальний захист населення, але й великий податковий тягар;

в) держава і великі компанії узгоджують економічну політику, податковий тягар у державі невеликий, але і держава не витрачає багато грошей на соціальне забезпечення економіки;

г) високий ступінь лібералізації бізнесу, розвинутий фондовий ринок, невеликий податковий тягар, значний соціальний захист населення.

4. Сучасний Китай зараховують до:

а) розвинутих країн, тому що економіка Китаю останні 35 років зростає та посідає друге місце за об'ємом номінального ВВП;

б) країн, що розвиваються – згідно з основними критеріями типологізації;

в) до особливої країни, яка не підпорядковується сучасній типологізації;

г) правильної відповіді немає.

5. Тенденція до утворення єдиного, взаємозалежного, більш розвиненого й соціально-справедливого миру, на основі якого відбувається зближення рівнів розвитку різних країн, – це:

а) інтернаціоналізація;

б) інтеграція;

- в) конвергенція;
- г) глобалізація.

6. *Основні типології країн у світовому господарстві такі:*

- а) ЕС, РБНО, НАФТА;
- б) НІС, ОПЕК, ЦВЕ;
- в) розвинуті країни, країни, що розвиваються, країни з трансформаційною економікою;
- г) країни Заходу та країни «Третього світу».

7. *Поняття «вільного ринку» стосовно соціально-економічного моделювання означає, що:*

- а) держава зовсім не втручається в економіку країни;
- б) держава організовує «вільну» торгівлю з іншими країнами та не вводить імпорту та експорту мито;
- в) втручання держави в економіку країни є, але воно незначне та всебічно підтримує підприємництво;
- г) втручання держави в економіку країни обмежується рекомендаціями стосовно валютних операцій та операцій з цінними паперами.

8. *Поняття «державно-керованого ринку» стосовно соціально-економічного моделювання означає, що:*

- а) держава втручається в економіку, але соціальним забезпеченням займаються приватні фірми;
- б) планування виробництва здійснюється разом урядом та бізнесом;
- в) проблема розміщення капіталу вирішується у взаємодії держави та бізнесу;
- г) усі відповіді правильні.

9. *Поняття «соціально-орієнтованого ринку» стосовно соціально-економічного моделювання означає, що:*

- а) держава суттєво втручається в економіку;
- б) втручання держави в економіку країни обмежується рекомендаціями стосовно міжнародних відносин;
- в) держава займається лише суспільними товарами;
- г) усі відповіді правильні.

10. *Гнучкі ринки праці, високий рівень конкуренції на внутрішньому та зовнішніх ринках, інтенсивний тип економічного зростання, висока адаптація до глобальної економічної системи – це характеристика переваг такої соціально-економічної моделі:*

- а) Середземноморської;
- б) Англосаксонської;

- в) Шведської;
- г) Рейнсько-Альпійської.

Правильні відповіді на тестові питання: 1: а); 2: б); 3: в); 4: б); 5: а); 6: в); 7: в); 8: а); 9: а); 10: б).

Тематика есе

Одним із видів самостійної роботи є написання есе в довільній формі. Вибір теми студент має здійснювати самостійно, він має залежати від особистих інтересів і переваг. Завдання виконується індивідуально.

1. Застосування Англосаксонської моделі на прикладі Нової Зеландії.

2. Специфічні характеристики економічних моделей розвинутих країн та їх прояв у Шведській моделі.

3. Порівняльний аналіз Корпоративної та Східноазіатської моделей розвинутих країн.

4. Діагностика перспективи застосування економічних моделей розвинутих країн в Україні.

Евристичні завдання

1. За однією з обраних моделей: або Скандинавська (Шведська), або Середземноморська (Корпоративна), або Східноазіатська наведіть основні риси стосовно таких показників: фінансова система; соціальна політика; наука та науковий прогрес; зовнішньоекономічна діяльність; державна участь в економіці; корпоративний сектор (який бізнес переважає тощо); особливості оподаткування; ринок праці.

2. Індекс якості життя складається з 11 параметрів, включаючи дохід, житло, освіту, здоров'я, навколишнє середовище, задоволеність життям тощо. Кожен вимір містить дані про декілька змінних. Наприклад, освітній аспект містить дані про середню кількість років освіти та стандартизовані результати тестів. Найкращими країнами є Норвегія, Австралія, Ісландія, Канада та Данія. На вашу думку, які перспективи є в Україні з покращення її рейтингу серед країн з розвинутою економікою?

Тема 6. Типологізація моделей розвитку, що формуються

Питання за темою:

- 6.1. Економіки, що розвиваються як особливий тип соціальних й економічних систем.
- 6.2. Традиції як основа поведження індивіда й життя суспільства.
- 6.3. Східне суспільство як ранній тип командної економіки.

Загальні методичні рекомендації до виконання самостійної роботи за темою 6

Самостійну роботу студентам слід починати з розгляду теоретичних матеріалів за темою. Дуже важливо виокремити загальні риси й специфічні ознаки економік, що розвиваються; вплив на формування й функціонування економічної системи. Необхідно визначити, з чого складається та як пояснюють феномен економік, що розвиваються.

Розглядаючи друге питання теми, потрібно зрозуміти, на чому засновується поведження індивіда й життя суспільства, яку роль відіграють традиції в формуванні національних економічних моделей та в чому полягають природні виробничі чинності й відносини особистої залежності. У третьому питанні потрібно в'яснити, як формується східне суспільство і чому його вважають раннім типом командної економіки. Дуже важливим для розуміння становлення моделей розвитку, що формуються, є визначення концепцій «залежного капіталістичного розвитку» та багатоукладної економіки. Далі слід приділити увагу примітивній економіці та розібратися, на чому її побудовано.

Самостійна робота студента складається з вирішення тестових завдань, що подано далі, виконання евристичних завдань та написання есе за обраною серед поданих тем.

Творче та наполегливе опрацювання теоретичного матеріалу, старанне виконання практичних завдань та самостійна робота надають можливість студенту оволодіти практичними навичками та набути компетентностей щодо вміння типологізувати моделі соціально-економічного розвитку, що формуються.

Тестові питання

1. *Сучасний Китай зараховують до:*

- а) розвинутих країн, тому що економіка Китаю останні 30 років зростає та посідає друге місце за об'ємом номінального ВВП;
- б) країн, що розвиваються – згідно з основними критеріями типологізації;
- в) до особливої країни, яка не підпорядковується сучасній типологізації;
- г) правильної відповіді немає.

2. *Основні типології країн у світовому господарстві такі:*

- а) ЕС, СНГ, НАФТА;
- б) НІС, ОПЕК, ЦВЕ;
- в) розвинуті країни, країни, що розвиваються, країни з трансформаційною економікою;
- г) країни Заходу та країни «Третього світу».

3. *До нових індустріальних країн зараховують:*

- а) Південну Корею, Аргентину, Бразилію, Сянган;
- б) Південну Корею, Аргентину, Бразилію, Сянган, Японію;
- в) Південну Корею, Аргентину, Бразилію, Сянган, Японію, Індію;
- г) такої типологізації немає.

4. *Світова проблема подолання відсталості та бідності держав належить до:*

- а) країн, що розвиваються;
- б) країн з транснаціональною економікою;
- в) нових індустріальних країн;
- г) найменш розвинутих країн.

5. *Постіндустріальне суспільство є типовим для:*

- а) нових індустріальних країн;
- б) високорозвинутих країн;
- в) країн з трансформаційною економікою;
- г) відсталих країн.

6. *До основних чинників, що визначають відставання найменш розвинутих країн за рівнем економічного і соціального розвитку, зараховують:*

- а) специфічні соціокультурні традиції;
- б) докапіталістичні форми господарювання – наприклад, первісно-общинний уклад, феодалізм;

в) відсутність соціально-економічних реформ;

г) усі відповіді правильні.

7. До групи країн, що розвиваються, належать:

а) держави з ринковою економікою та низьким рівнем економічного розвитку;

б) держави з ринковою економікою;

в) держави з низьким рівнем економічного розвитку;

г) території, які не є державами.

8. Дві найбільші країни світу Китай та Індія:

а) є претендентами на статус великих держав;

б) є країнами, що розвиваються;

в) мають великий потенціал природних і людських ресурсів;

г) усі відповіді правильні.

9. Верхній ешелон країн, що розвиваються, становлять держави:

а) з сучасною структурою економіки;

б) великим ВНД на душу населення;

в) високим індексом людського розвитку;

г) усі відповіді правильні.

10. Країни, що розвиваються, вже наздогнали і перегнали розвинуті країни за всіма показниками:

а) так;

б) ні.

Правильні відповіді на тестові питання: 1: б); 2: в); 3: а); 4: а); 5: б); 6: а); 7: а); 8: а); 9: а); 10: б).

Тематика есе

Одним із видів самостійної роботи є написання есе в довільній формі. Вибір теми студент має здійснювати самостійно, він має залежати від особистих інтересів і переваг. Завдання виконується індивідуально.

1. Теоретичне підґрунтя феномена швидкого зростання економік, що розвиваються.

2. Аналіз впливу традиційних чинників на поведінку споживачів у моделях розвитку, що формуються.

3. Концептуальні підходи до моделей розвитку, що формуються для східних країн.

4. Діагностика примітивної економіки.

Евристичні завдання

1. Визначте історичні причини феноменального розвитку групи «нових» індустріальних країн, наведіть приклади. Позначте країни кожної з чотирьох хвиль. Оберіть одну «нову» індустріальну країну з кожної хвилі. Отже, це чотири країни. Визначте, за рахунок чого кожна з обраних країн змогла продемонструвати високі темпи економічного зростання, які саме переваги дозволили країні увійти до групи «нових» індустріальних країн.

2. На вашу думку, яким чином природні виробничі чинники вплинули на шляхи виникнення класів та держави під час розпаду первісного суспільства? Якими є функції держави у ранньокласових суспільствах: що означає розуміння держави як «осілого бандита» та верховного адміністратора? Надайте історичні приклади розвитку класових товариств.

Змістовий модуль 2

Структура і моделі розвитку економічних систем

Тема 7. Порівняльний аналіз моделей розвитку, що формуються

Питання за темою:

7.1. Критерії типологізації економік, що розвиваються.

7.2. Найменш розвинені країни.

7.3. Формування змішаних соціально-економічних моделей розвитку у світі, що розвивається.

Загальні методичні рекомендації до виконання самостійної роботи за темою 7

Самостійну роботу студентам слід починати з розгляду теоретичних матеріалів за темою. Розібратися, як визначається рівень розвитку, рівень добробуту, рівень індустріалізації, співвідношення соціально-економічних укладів, роль у міжнародному поділі праці. Розуміти, як взагалі формуються критерії типологізації економік, що розвиваються. За другим питанням слід розглянути найменш розвинуті країни, їх проміжне положення. Розібратися

з проблемою відсталості економік, способи її подолання, в чому полягає особлива роль держави. Третє питання стосується змішаних соціально-економічних моделей розвитку у світі, що розвивається. Слід приділити увагу традиційній моделі і її варіантам, проблемам бюрократії й «бюрократичного капіталізму». Розглянути також неотрадиційну економічну модель та латиноамериканські й ісламські соціально-економічні моделі.

Самостійна робота студента складається з вирішення тестових завдань, що подано далі, виконання евристичних завдань та написання есе за обраною серед поданих тем.

Творче та наполегливе опрацювання теоретичного матеріалу, старанне виконання практичних завдань та самостійна робота надають можливість студенту оволодіти практичними навичками та набути компетентностей щодо вміння аналізувати моделі соціально-економічного розвитку, що формуються.

Тестові питання

1. Одна з головних особливостей розвитку сучасного світового господарства:

а) посилення ролі та значення колишніх колоніальних та залежних територій – нинішніх країн, що розвиваються;

б) посилення ролі монополістів;

в) об'єднання країн – продавців нафти.

2. За кількістю країн, що розвиваються:

а) таких країн дуже мало;

б) таких країн найбільше;

в) таких країн уже немає, поступово зникли ще в ХХ сторіччі.

3. Якщо в цілому розглянути країни, що розвиваються, то їх економіки:

а) швидко зростають;

б) не зростають, це найбідніші країни;

в) ці економіки знаходяться у постійній кризі.

4. У світовому виробництві, починаючи з другої половині ХХ ст., частка країн, що розвиваються:

а) не змінилася за останні 20 – 30 років;

б) збільшилася, але не на багато, до 10 %;

в) значно збільшилася, їх сукупний ВВП зріс у декілька разів.

5. Країни, що розвиваються, не мають важкої промисловості, банківської системи, виробничої інфраструктури, система підготовки кадрів та освіти:

- а) так;
- б) ні.

6. У багатьох країнах, що розвиваються, зростання економіки було обумовлено:

- а) автономними процесами на периферії світового господарства;
- б) денатуралізацією капіталістичних укладів;
- в) розвитком капіталістичних форм господарства;
- г) усі відповіді правильні.

7. Індія, Єгипет, Бразилія, Мексика експортують:

- а) лише сировину;
- б) лише сировину та сировину після легкого оброблення;
- в) продукцію машинобудування, електроніки, інших галузей обробної промисловості, в чому становлять конкуренцію розвинутим країнам;
- г) немає правильної відповіді.

8. Для економік країн, що розвиваються, характерним є розвиток імпортозаміщення (виробництво товарів, аналогічних імпортним):

- а) так;
- б) ні.

9. Для економік країн, що розвиваються, характерним є створення експортноорієнтованих галузей національної промисловості:

- а) так;
- б) ні.

10. Для всього різноманіття країн, що розвиваються, можна виокремити ряд характерних особливостей:

а) багатоукладний характер економіки з різними формами власності, зокрема архаїчними (племінно-общинними), патріархальними і приватнокапіталістичними елементами;

б) залежне становище у системі світового господарства, зокрема від припливу іноземного капіталу;

в) залежне становище у системі світового господарства, зокрема від припливу іноземного капіталу;

- г) усі відповіді правильні.

Правильні відповіді на тестові питання: 1: а); 2: б); 3: а); 4: в); 5: б); 6: в); 7: в); 8: а); 9: а); 10: в).

Тематика есе

Одним із видів самостійної роботи є написання есе в довільній формі. Вибір теми студент має здійснювати самостійно, він має залежати від особистих інтересів і переваг. Завдання виконується індивідуально.

1. Роль економік, що розвиваються, у міжнародному поділі праці.
2. Проблеми відсталості найменш розвинених країн й способи їх подолання.
3. Порівняльний аналіз латиноамериканської та ісламської моделей соціально-економічного розвитку.
4. «Бюрократичний капіталізм»: діагностика та проблеми подолання в Україні.

Евристичні завдання

1. Проаналізуйте посилення ролі та значення колишніх колоніальних і залежних територій – нинішніх країн, що розвиваються. Відповідь аргументуйте, наведіть приклади з посиланням на реальні явища.
2. На вашу думку, чи дійсно формування стійких соціально-економічних систем у Тропічній Африці має суттєві та неподолані структурні, системні (внутрішні та зовнішні) перешкоди? Які саме та в яких країнах (або територіях) вони дійсно проявляються у реальному житті?

Тема 8. Економічні моделі країн, що розвиваються

Питання за темою:

- 8.1. Порівняльний аналіз економік, що розвиваються.
- 8.2. Специфіка економічних детермінант соціальної стратифікації.
- 8.3. Місце й роль економік, що розвиваються, у світовому господарстві.

Загальні методичні рекомендації до виконання самостійної роботи за темою 8

Самостійну роботу студентам слід починати з розгляду теоретичних матеріалів за темою. Розібратися, щодо співвідношення докапіталістичних

і ринкових способів розподілу ресурсів, особливостей економічних функцій держави, структури форм власності, ролі неформальних інститутів. Слід приділити увагу генезису та природі тіньової економіки в країнах, що розвиваються, а також співвідношенню сучасних і традиційних форм взаємодії капіталу і праці.

Розглядаючи друге питання теми, потрібно зрозуміти поняття маргіналізації. Далі слід розглянути банківську систему та прояснити для себе роль фінансів у господарському механізмі. Далі потрібно визначити проблему маргіналізації соціальних груп у країнах, що розвиваються.

За третім питанням потрібно визначити перспективи соціально-економічного розвитку економік, що розвиваються, в епоху глобалізації.

Самостійна робота студента складається з вирішення тестових завдань, що подано далі, виконання евристичних завдань та написання есе за обраною серед поданих тем.

Творче та наполегливе опрацювання теоретичного матеріалу, старанне виконання практичних завдань та самостійна робота надають можливість студенту оволодіти практичними навичками та набути компетентностей щодо діагностики економічних моделей країн, що розвиваються.

Тестові питання

1. Як ще у світовій економіці називають країни з ринковою економікою, що розвиваються:

- а) нові країни;
- б) «третій світ»;
- в) «інші країни»;
- г) ніяк не називають, тільки країнами, що розвиваються.

2. Найбільша кількість найменш розвинених країн знаходяться у:

- а) Африці;
- б) Азії;
- в) Латинській Америці;
- г) рівномірно по всьому світу.

3. Істотним чинником, який стримує економічне зростання найбідніших країн, є:

- а) голод;
- б) низький рівень освіти;

- в) величезний обсяг зовнішньої заборгованості;
- г) відсутність медичного страхування.

4. Зовнішній борг є лише у найбідніших країн, що розвиваються, у нових індустріальних країн зовнішнього боргу немає:

- а) так, лише у найбідніших країн;
- б) ні, зовнішній борг може бути у будь-якої країни;
- в) нові індустріальні країни не заборговують;
- г) зовнішній борг – це кризове становище для країни, тому всі країни, навіть найбідніші, намагаються уникнути зовнішнього боргу.

5. За прогнозами до 2050 року зростання світової економіки буде:

- а) набирати темпи;
- б) сповільнюватися;
- в) буде спостерігатися різкий скачок;
- г) буде спостерігатися різкий спад.

6. Зростання світової економіки буде сповільнюватися через:

- а) збільшення чисельності працездатного населення в країнах з розвиненою економікою;
- б) темп зростання економіки найбільших країн поступово наблизиться до темпу зростання економіки розвинених країн та становитиме близько 2 %;
- в) зростання світової економіки сповільнюватися не буде;
- г) буде спостерігатися спад в економіці.

7. За світовими прогнозами до 2050 року у Латинській Америці найпродуктивнішою великою економікою стане:

- а) Бразилія;
- б) Колумбія;
- в) Чилі;
- г) Венесуела.

8. За прогнозами до 2050 року у ЄС найпродуктивнішою великою економікою стане:

- а) Польща;
- б) Греція;
- в) Іспанія;
- г) Німеччина.

9. За прогнозами до 2050 року найбільшою економікою у світі стане:

- а) США;
- б) Мексика;

в) Китай;

г) Індія.

10. У країнах, що швидко розвиваються, для забезпечення достатньої кількості робочих місць для молоді, потрібно:

а) інвестувати в освіту і соціальну сферу;

б) розвивати взаємодію з розвинутими країнами;

в) підвищувати інноваційний клімат у країні;

г) усі відповіді правильні.

Правильні відповіді на тестові питання: 1: б); 2: а); 3: в); 4: б); 5: б); 6: б); 7: б); 8: а); 9: в); 10: а).

Тематика есе

Одним із видів самостійної роботи є написання есе в довільній формі. Вибір теми студент має здійснювати самостійно, він має залежати від особистих інтересів і переваг. Завдання виконується індивідуально.

1. Мобілізація ресурсів для фінансування економічного зростання.

2. Вплив форм докапіталістичної експлуатації на розвиток сучасних форм власності.

3. Діагностика рівня життя, диференціації доходів та справедливості розподілу доходів в економіках, що розвиваються.

4. Глобалізаційні можливості для країн, економіка яких розвивається.

Евристичні завдання

1. На майбутній розвиток та відновлення світових економік впливає ризик кліматичних змін, який матиме все більший вплив на регуляторні рішення та успіх у залученні інвестицій. Після нещодавнього (грудень 2021 року) збору лідерів держав у Глазго на кліматичній конференції COP26, необхідність нових етапів щодо вирішення кліматичних проблем ще більше набирає обертів. Багато країн взяли на себе зобов'язання досягти нульового рівня викидів вуглецю до 2050 року. На вашу думку, чи зможуть швидко перейти на відновлювані джерела країни, що розвиваються? Відповідь аргументуйте.

2. В економічній теорії виокремлюють випадки фіаско ринку, коли ринковий механізм не справляється з ефективним розподілом ресурсів

та потрібне втручання держави. До випадків фіаско ринку належать надання суспільних благ та ситуації, що супроводжуються зовнішніми ефектами (екстерналіями) для третіх осіб.

Як би ви прокоментували з погляду фіаско ринку таку ситуацію: в Індії мешканцям сільських районів держава сама платила за звернення до клініки за вакциною від віспи. Проаналізуйте витрати та вигоди для окремих жителів та для суспільства загалом.

Тема 9. Типологізація трансформаційних економік

Питання за темою:

9.1. Типологізація перехідних економік.

9.2. Зміна ролі й функцій держави.

9.3. Соціалізм як некапіталістична суспільна система на індустріальній основі.

Загальні методичні рекомендації до виконання самостійної роботи за темою 9

Самостійну роботу студентам слід починати з розгляду теоретичних матеріалів за темою. Спочатку, за першим питанням теми, потрібно розглянути загальні й специфічні риси перехідних економік. Потім розібратися з критеріями типологізації перехідних економік. Лібералізація ринків чинників виробництва є теж важливим питанням для типологізації перехідних економік.

Розглядаючи друге питання теми, потрібно визначити, в чому полягає децентралізація прийняття економічних рішень, світогосподарські зв'язки та їх форми. Для цього потрібно розуміти такі зміни у суспільстві, як змінення прав і форм власності, економічних механізмів, мобілізації ресурсів. Далі, за третім питанням, слід розібратися з поняттями «ринковий соціалізм», «командний соціалізм» і самокерована соціалістична економіка. Також варто розглянути моделі соціалістичної економіки та властиве цим моделям бюрократичне опосередкування доступу до засобів виробництва й формування цілей виробництва.

Самостійна робота студента складається з вирішення тестових завдань, що подано далі, виконання евристичних завдань та написання есе за обраною серед поданих тем.

Творче та наполегливе опрацювання теоретичного матеріалу, старанне виконання практичних завдань та самостійна робота надають можливість студенту оволодіти практичними навичками та набути компетентностей щодо вміння типологізувати трансформаційні економіки.

Тестові питання

1. Перехідна економіка – це економічна система, яка:

- а) трансформує відносини власності;
- б) здійснює перехід від планової централізованої економіки до ринкової системи;
- в) трансформує державні відносини;
- г) здійснює будь-який перехід.

2. До групи країн з трансформаційною економікою зараховують:

- а) країни колишньої соціалістичної системи;
- б) країни, що перебувають в процесі великомасштабних змін;
- в) країни, що ведуть до стабільної ринкової економіки та демократичного суспільства;
- г) усі відповіді правильні.

3. Абсолютна потреба реформаторських заходів у всіх країнах соціалізму виникла з причини:

- а) у всій системі панував державний сектор;
- б) недорозвинений агросектор;
- в) переважний розвиток важкої індустрії;
- г) усі відповіді правильні.

4. В Україні процес децентралізації економіки розпочато:

- а) 2014 року з прийняттям Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні;
- б) 1991 року під час проголошення незалежності;
- в) одночасно з прийняттям Закону України № 562-ІХ від 16.04.2020 р. «Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення територій та адміністративних центрів територіальних громад»;
- г) в Україні процес децентралізації економіки ще не розпочато.

5. Наслідками політики тотальної централізації влади в Україні є:

- а) істотна залежність територій від центру, низький рівень інвестиційної привабливості територій;
- б) інфраструктурно, фінансово та кадрово слабкі громади; деградація сільської місцевості;

в) складна демографічна ситуація; низька якість надання публічних послуг;

г) усі відповіді правильні.

6. Трансформація економічної систем передбачає:

а) посилення податкової та кредитної політики;

б) ліквідацію «надлишкової» грошової маси;

в) ліквідацію державного механізму;

г) правильні відповіді а) та б).

7. Чи передбачає трансформація економічної систем реформування:

а) так, передбачає реформу внутрішніх цін, лібералізацію зовнішньої торгівлі, фінансів;

б) достатньо лише грошової реформи;

в) реформування потрібне, але після стійкого становлення ринку;

г) ні.

8. Щодо лібералізації підприємницької діяльності в трансформаційних економіках:

а) трансформація економічної систем передбачає лібералізацію підприємницької діяльності;

б) трансформація економічної систем не передбачає лібералізацію підприємницької діяльності;

в) підприємницька діяльність в трансформаційних економіках має бути заборонена;

г) неможливо передбачити, залежить від рішення уряду країни.

9. Перехід до ринкових відносин:

а) здійснюється швидко, хоча і болісно для економіки;

б) вимагає тривалої та поступової трансформації всього комплексу макро- та мікроекономічних перетворень;

в) потребує великих грошових вкладень, тому може продовжуватися десятиріччями;

г) вимагає втручання урядів країн з ринковою економікою.

10. Для більшості країн з трансформаційною економікою є характерним:

а) макроекономічні показники відзначаються стабільністю розвитку;

б) стійким підйомом економіки;

в) за рівнем розвитку країни займають різні позиції;

г) усі відповіді правильні.

Правильні відповіді на тестові питання: 1: б); 2: г); 3: г); 4: а); 5: г); 6: г); 7: а); 8: а); 9: б); 10: г).

Тематика есе

Одним із видів самостійної роботи є написання есе в довільній формі. Вибір теми студент має здійснювати самостійно, він має залежати від особистих інтересів і переваг. Завдання виконується індивідуально.

1. Криза економік «реального соціалізму» як криза нереалізованих цілей.

2. Співвідношення грошових і негрошових стимулів у мотивації праці в трансформаційних економіках.

3. Аналіз можливостей мобілізації ресурсів економічного й технологічного розвитку.

4. Діагностика проблем критеріїв типологізації перехідних економік.

Евристичні завдання

1. Напрями економічного розвитку Національної економічної стратегії України до 2030 року планово та регулярно корегуються відповідно вимогам змінення ситуації. Поясніть доцільність коригування темпів зростання і розвитку галузей промисловості України для укріплення економічного базису, взаємозв'язку і взаємопідтримки розвитку всіх нематеріальних галузей і соціальної сфери загалом з боку держави.

2. Деякі сучасні вчені вважають, що через величезні провали капіталізму протягом останніх десятиліть необхідно переоцінити як історичну продуктивність, так й історичне обґрунтування соціалізму. Соціалістичні економіки ХХ ст. були моделями національного розвитку, що обмежені законами капіталістичної системи. Аргументовано прокоментуйте висновки вчених. Використовуйте для відповіді посилання (<https://commons.com.ua/uk/chisnuye-alternativa-socializmu/>).

Тема 10. Порівняльний аналіз трансформаційних економік

Питання за темою:

10.1. Соціально-економічні моделі розвитку трансформаційних економік.

10.2. Перехідні економіки як особливий тип соціальних і економічних систем.

10.3. Соціально-економічні моделі, трансформаційних економік.

Загальні методичні рекомендації до виконання самостійної роботи за темою 10

Самостійну роботу студентам слід починати з розгляду теоретичних матеріалів за темою. За першим питанням потрібно розглянути соціально-економічні моделі розвитку трансформаційних економік, серед яких основними є східноєвропейські моделі та Китайська модель.

Друге питання теми стосується проблем перехідних економік як особливого типу соціальних і економічних систем. Потрібно визначити основні способи й методи соціально-економічної трансформацій, розглянути програми й результати трансформаційних процесів у країнах Вишеградської групи, Китаї й В'єтнамі. Далі слід розглянути проблеми мобілізації ресурсів для фінансування відтворення економіки та проблему структурного пристосування економіки.

Самостійна робота студента складається з вирішення тестових завдань, що подано далі, виконання евристичних завдань та написання есе за вибраною серед поданих тем.

Третє питання передбачає визначення перспектив розвитку соціально-економічних моделей трансформаційних економік, адаптацію соціально-економічних моделей розвинених капіталістичних країн. Потрібно розібратися з симбіозом елементів ринку та командного керування економікою, а також з формуванням специфічних особливостей нових економічних систем.

Творче та наполегливе опрацювання теоретичного матеріалу, старанне виконання практичних завдань та самостійна робота надають можливість студенту оволодіти практичними навичками та набути компетентностей щодо вміння аналізувати трансформаційні економіки стосовно їх соціально-економічних моделей розвитку.

Тестові питання

1. В Україні впродовж тривалого періоду відбувається реалізація соціально-економічної моделі:

- а) неоліберальної держави;
- б) симбіозу елементів ринку й командного керування економікою;
- в) імітаційної ринкової моделі;
- г) специфічної моделі.

2. Для ефективного функціонування ринку необхідно:

- а) дотримуватися принципу громадянської участі для представництва інтересів;
- б) поважати права конкретної людини;
- в) дотримуватися загальних демократичних правил;
- г) усі відповіді правильні.

3. Обираючи модель соціально-економічного та політичного розвитку країни, уряд має, насамперед, виходити з:

- а) економічних можливостей країни;
- б) урахувати потенціал громадянського суспільства;
- в) усвідомлювати тенденцію зміни ролі держави і громадянина;
- г) усі відповіді правильні.

4. Підвищення економічної ефективності соціальних програм у країнах з перехідною економікою можливо через:

- а) посилення місцевих органів та розширення соціального партнерства;
- б) децентралізація влади;
- в) активна взаємодія з інститутами громадянського суспільства;
- г) усі відповіді правильні.

5. Сучасна світова тенденція до відмови від політики соціального забезпечення проводиться:

- а) на користь створення робочих місць;
- б) задоволення життєвих потреб самостійно громадянами;
- в) стимулювання соціального капіталу;
- г) усі відповіді правильні.

6. Чи згодні ви, що від цін на сировину на світових ринках залежить стан української економіки та добробут українських громадян:

- а) це так, тому що протягом останніх двадцяти років Україна є поставальником сировини на світовому ринку;
- б) ні, Україна експортує станки, обладнання та технології;
- в) ні, іноземні інвестори використовують сировину за внутрішніми цінами;
- г) ні, взагалі немає зв'язку між добробутом населення та цінами на сировину на світовому ринку?

7. Щоб економіка України була конкурентною, необхідно:

- а) розвивати сировинну структуру української економіки;
- б) відмовитися від іноземних інвестицій;

- в) вкладати кошти в розвиток інновацій та технологій;
- г) демонтувати залишкове обладнання на підприємствах та надавати приміщення в оренду.

8. *Міжнародна диверсифікація напрямів діяльності властива для:*

- а) будь-якого підприємства у країні з відкритою економікою;
- б) транснаціональної корпорації (ТНК);
- в) тільки великих фінансових компаній;
- г) тільки великих транспортних компаній.

9. *Транснаціональний банк (ТНБ):*

- а) це кредитно-фінансовий комплекс універсального типу;
- б) має розгалужену мережу зарубіжних філіалів, відділень, представництв, агенцій;
- в) контролює валютні і кредитні операції на світовому ринку;
- г) усі відповіді правильні.

10. *Основними способами подолання макроекономічної нестабільності в трансформаційних економіках є:*

- а) стримування інфляції;
- б) активізація ділової активності та регулювання економічних циклів;
- в) підвищення зайнятості;
- г) усі відповіді правильні.

Правильні відповіді на тестові питання: 1: а); 2: а); 3: а); 4: а); 5: а); 6: а); 7: в); 8: б); 9: а); 10: а).

Тематика есе

Одним із видів самостійної роботи є написання есе в довільній формі. Вибір теми студент має здійснювати самостійно, він має залежати від особистих інтересів і переваг. Завдання виконується індивідуально.

1. Формування специфічних особливостей нових економічних систем.
2. Діагностика Китайської моделі. Приклад китайського феномена.
3. Перерозподіл прав власності: приватизація.
4. Формування нових критеріїв ефективності й стимулів до праці в соціально-економічних моделях розвитку трансформаційних економік.

Евристичні завдання

1. У рамках пошуку нових ринків збуту країни звертають увагу на той факт, що створення саме «нових» ринків збуту можливо тільки за умови

впровадження нових технологій або за допомогою реорганізації інфраструктурних галузей країни, що в цілому також має означати посилення в них інноваційної компоненти. На вашу думку, до чого призведе ситуація, коли політика імпортозаміщення буде спрямована тільки на розширення асортименту реалізованої національними компаніями продукції?

2. «Позитивною тенденцією у галузі міжнародних економічних відносин є величезний прогрес в економічному розвитку, однак набуття багатства і досягнення процвітання країн відбуваються настільки нерівномірно, що перекося в економічному розвитку загострюють і без того серйозні соціальні проблеми і політичну нестабільність у всіх країнах світу». Чи згодні ви з цим висловлюванням? Відповідь обґрунтуйте.

Тема 11. Формування нових моделей розвитку

Питання за темою:

11.1. Вплив світогосподарських відносин на функціонування соціально-економічних систем різних типів.

11.2. Формування нової соціально-економічної моделі розвитку.

11.3. Вплив науково-технічної революції на організацію й ефективність економічної діяльності в розвинених країнах.

Загальні методичні рекомендації до виконання самостійної роботи за темою 11

Самостійну роботу студентам слід починати з розгляду теоретичних матеріалів за темою. За першим питанням необхідно визначити дифузії мікро- і макрорівнів економічного життя, розібрати поняття інтеграції і маргіналізації. Визначити зміну ролі держави та основні протиріччя. Простежити еволюцію основних моделей розвитку під впливом науково-технічного прогресу й глобалізації. Розглядаючи друге питання теми, потрібно розглянути модель, що базується на знаннях і модель глобального інформаційного суспільства, а також в'яснити, чи має сенс партиципаційна соціально-економічна модель (або модель участі).

За третім питанням необхідно розглянути нову модель розвитку на прикладі Ірландії та Фінляндії, їх відмінні ознаки, показники ефективності; результативність тощо.

Самостійна робота студента складається з вирішення тестових завдань, що подано далі, виконання евристичних завдань та написання есе за обраною серед поданих тем.

Творче та наполегливе опрацювання теоретичного матеріалу, старанне виконання практичних завдань та самостійна робота надають можливість студенту оволодіти практичними навичками та набути компетентностей щодо вміння типологізувати ринкові моделі соціально-економічного розвитку.

Тестові питання

1. На вашу думку, чи дійсно держави в конкурентному процесі:

- а) можуть змінювати свій геополітичний статус стосовно гегемонізації та маргіналізації;
- б) не можуть змінювати свій геополітичний статус стосовно гегемонізації та маргіналізації;
- в) конкуренція взагалі немає нічого спільного з геополітикою;
- г) можуть змінювати свій геополітичний статус частково.

2. На вашу думку, як впливають зміцнення геополітичного статусу одних країн та послаблення інших на світову економіку:

- а) ні, впливу окремих країн на світову економіку не відбувається;
- б) визначають перманентні трансформаційні перетворення світової економіки;
- в) можуть викликати деякі зміни світової економіки, а можуть і не викликати ніяких змін;
- г) економіка та геополітика не впливають один на одне.

3. Якщо термін «маргінал» використовують стосовно окремої людини, то вважають, що це людина, яка:

- а) знаходиться поза межами своєї соціальної групи;
- б) не признає норм та правил поведінки, що прийняті у суспільстві;
- в) перебуває на межі різних систем – культур, соціальних цінностей, і яка зазнає їх суперечливого впливу;
- г) усі відповіді правильні.

4. Маргінал – це завжди представник соціального дна:

- а) так, дійсно;
- б) ні, людина завжди може змінити своє становище у суспільстві;
- в) до людини взагалі неможна застосовувати цей термін;
- г) немає правильної відповіді.

5. *На вашу думку, чи можливо розглядати маргіналізацію не тільки щодо окремих осіб, людей, але й щодо держав:*

а) так, можливо розглядати маргіналізацію як щодо окремих людей, так і до держав;

б) ні, неможливо розглядати маргіналізацію щодо держав;

в) маргіналізація – тільки щодо окремих людей;

г) маргіналізація – тільки щодо суспільства?

6. *Концептуальний погляд на політику держави чи групи держав, що базується на обґрунтуванні їх зовнішньо- та внутрішньо політичних дій, стану та еволюції економічної, політичної і соціальної систем суспільства впливом географічних чинників називають:*

а) політичною географією;

б) географічною економікою;

в) політичною економією;

г) геополітикою.

7. *Маргінальна держава – це така держава, яка:*

а) є відсталою державою «третього світу»;

б) знаходиться в ізольованому стані у структурі геополітичного світоустрою;

в) не може бути держава маргінальною, цей термін можна використовувати лише для окремих людей;

г) є не державою, а територією.

8. *Чи можуть процеси монополізації економіки, блокування світової фінансово-економічної конкуренції, політики санкцій призвести до маргіналізації держави:*

а) так, ці економічні чинники можуть призвести, але лише економічних чинників недостатньо;

б) ні, всі ці процеси є в будь-якій економіці, вони не впливають на маргіналізацію;

в) так, неодмінно призведуть;

г) держава не може бути маргінальною, цей термін можна використовувати лише для окремих людей?

9. *На вашу думку, чи дійсно місце і роль держави в геополітичному просторі цілком залежать від геостратегії, яку вона для себе визначила:*

а) так, цілком залежать;

б) ні, зовсім не залежать, це різні речі;

в) стратегія визначається економічною моделлю, тому ні, не залежать;

г) державу можуть примусити бути маргінальною, тому ні, не залежить.

10. На вашу думку, чи має будь-яка держава гарантії від виштовхування до рівня держави-маргінала:

а) так, ні одна з розвинутих країн гарантовано не може стати державою-маргіналом;

б) жодна країна не має гарантованого імунітету;

в) державою-маргіналом може стати лише слаборозвинута країна;

г) держава не може бути маргінальною, цей термін можна використовувати лише для окремих людей.

Правильні відповіді на тестові питання: 1: а); 2: б); 3: в); 4: б); 5: а); 6: в); 7: а); 8: а); 9: а); 10: б).

Тематика есе

Одним із видів самостійної роботи є написання есе в довільній формі. Вибір теми студент має здійснювати самостійно, він має залежати від особистих інтересів і переваг. Завдання виконується індивідуально.

1. Еволюція основних моделей розвитку під впливом науково-технічного прогресу й глобалізації.

2. Соціальні особливості моделі, що базується на знаннях.

3. Маргіналізація: порівняльний аналіз особливостей для людини і для держави.

4. Діагностика дифузії мікро- та макрорівнів економіки.

Евристичні завдання

1. Згідно з міжнародними стандартами бідності щорічний дохід у сумі до 375 дол. США на людину є ознакою абсолютної злиденності, від 376 до 750 дол. США на рік – безумовної бідності. Дайте характеристику ситуації з бідністю згідно з параметрами бідності. Зробіть демонстраційний матеріал у динаміці за три роки.

2. Світовий банк – це міжнародний інвестиційний інститут, заснований одночасно з МВФ. Позики, що надаються Світовим банком, надзвичайно вигідні для країн, які їх отримують. Як правило, вони надаються під низький відсоток на 15 – 20 років і мають п'ятирічний період. Позики одержують країни, що розвиваються, які продемонстрували певні можливості щодо економічного зростання і соціального прогресу. Статутом Світового банку передбачено, що його кредитні ресурси спрямовуються винятково на розвиток виробництва, приватного сектору економіки,

малого бізнесу, а також на підтримку міжнародних зусиль з охорони довкілля. Визначте, які позики отримувала Україна від Світового банку та на які потреби. Прокоментуйте свою відповідь відповідно до збільшення боргового навантаження на населення країни.

Тема 12. Глобалізація та її вплив на моделі розвитку

Питання за темою:

12.1. Глобалізація: основні підходи до визначення.

12.2. Основні агенти глобальної економіки.

Загальні методичні рекомендації до виконання самостійної роботи за темою 12

Самостійну роботу студентам слід починати з розгляду теоретичних матеріалів за темою. За першим питанням потрібно вивчити та зрозуміти поняття глобалізації, розібратися з генезисом цього процесу. Подальше вивчення питання передбачає визначення трансформації світогосподарських зв'язків. Також слід розуміти, яким чином формуються глобальні економічні режими.

Друге питання потребує розуміння важливих сучасних понять транснаціональних корпорацій, міжнародних фінансових інститутів, а також того, як угруповуються глобальні економічні й інформаційні мережі.

Самостійна робота студента складається з вирішення тестових завдань, що подано далі, виконання евристичних завдань та написання есе за вибраною серед поданих тем.

Творче та наполегливе опрацювання теоретичного матеріалу, старанне виконання практичних завдань та самостійна робота надають можливість студенту оволодіти практичними навичками та набути компетентностей щодо глобалізації та її впливу на моделі соціально-економічного розвитку.

Тестові питання

1. Зазначте основний чинник глобалізації:

- а) інноваційний характер сучасного виробництва;
- б) система управління якістю продукції на підприємстві;

- в) методи організації й управління підприємством;
- г) забезпечення безпечних умов праці.

2. В економічно розвинутих країнах співвідношення між споживанням і заощадженням розвивається в напрямки:

- а) збільшення частки заощаджень в доході і зниження частки споживання;
- б) зменшення частки заощадження в доході і збільшення частки споживання;
- в) збільшення частки споживання в доході і сталості частки заощадження;
- г) зменшення частки споживання в доході і сталості частки заощадження.

3. У бідних країнах співвідношення між споживанням і заощадженням розвивається в напрямі:

- а) збільшення частки заощаджень в доході і зниження частки споживання;
- б) зменшення частки заощадження в доході і збільшення частки споживання;
- в) збільшення частки споживання в доході і сталості частки заощадження;
- г) зменшення частки споживання в доході і сталості частки заощадження.

4. У яких напрямках відбуваються дослідження глобальних процесів:

- а) глобальні проблеми світової безпеки;
- б) економічна та політична глобалістика;
- в) інформаційна та екологічна глобалістика;
- г) усі відповіді правильні.

5. Світове господарство – це:

- а) сукупність галузей та сфер виробництва;
- б) сукупність національних економік, пов'язаних між собою системою міжнародних економічних відносин;
- в) економічна єдність світу;
- г) територіальний розподіл світу між окремими державами.

6. Міжнародний поділ праці – це:

- а) економічний фундамент, на якому заснована система світогосподарських зв'язків;
- б) форма поділу суспільної праці, що переросла межі національних економік і веде до спеціалізації окремих країн;

- в) високий рівень розвитку продуктивних сил країни;
- г) рівень інтернаціоналізації продуктивних сил суспільства.

7. *Зосередження виробництва певної продукції в окремих країнах означає:*

- а) міжнародну кооперацію;
- б) економічну інтеграцію;
- в) міжнародну спеціалізацію;
- г) глобалізацію господарського життя.

8. *В умовах глобалізації світової економіки виникає:*

- а) глобальна конкуренція;
- б) міжнародна конкуренція;
- в) міжгалузева конкуренція;
- г) міжнаціональна конкуренція.

9. *Одним з найважливіших чинників економічного зростання держав в умовах глобалізації є:*

- а) інтернаціоналізація досягнень НТП;
- б) розвиток монополій;
- в) розвиток монетарної системи;
- г) розвиток фіскальної системи.

10. *Позитивні наслідки глобалізації:*

- а) втрата національної автентичності, поширення єдиних стандартів на національні культури;
- б) прискорення процесу поширення передових технологій;
- в) посилення міжнародної координації;
- г) удосконалення механізму розподілу ресурсів.

Правильні відповіді на тестові питання: 1: а); 2: а); 3: б); 4: а); 5: б); 6: б); 7: в); 8: а); 9: а); 10: б).

Тематика есе

Одним із видів самостійної роботи є написання есе в довільній формі. Вибір теми студент має здійснювати самостійно, він має залежати від особистих інтересів і переваг. Завдання виконується індивідуально.

1. Аналіз трансформації світогосподарських зв'язків.
2. Багатовікова етнокультурна, політична, військова та трудова історія народів і держав у назвах країн.
3. Деколонізація країн світу та її вплив на глобалізаційні процеси.
4. Формування глобальних економічних режимів.

Евристичні завдання

1. У 1499 р. іспанці, освоюючи Південну Америку, на березі лагуни Марак-бо побачили індіанське поселення, побудоване на палях. Згадавши стоїть на палях італійську Венецію, вони назвали це село *Venezuela* («Маленька Венеція»); потім так стали називати і навколишні землі. У 1830 р. утворилася в ході війни за незалежність від іспанської корони республіка отримала ту ж назву – Венесуела. Наведіть приклади формування назв країн та обґрунтуйте, як це впливає на економічну ситуацію в країнах, наприклад, з точки зору їх ресурсної бази.

2. Для зручності орієнтації в економічних процесах країни світу розподіляють на чотири категорії: перший світ – найбільш розвинені країни; другий світ – країни, що наближаються до рівня добробуту найбагатших держав; третій світ – відстаючі країни; четвертий світ – найбільш слабкорозвинені країни. Наведіть якнайменше п'ятнадцять критеріїв, за якими країни зараховують до тієї чи іншої категорії. Відповідь обґрунтуйте.

Рекомендована література

Основна

1. Політична економія : навч. посіб. / М. С. Бріль, О. М. Кліменко, І. Ф. Лісна [та ін.] ; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. – 280 с.

2. The Fundamentals of Economics: textbook for self-study / L. Ukrain-ska, M. Mashchenko, I. Lisna [et al.] ; under the edit. M. Mashchenko; Simon Kuznets Kharkiv national university of economics. – Kharkiv : S. Kuznets KhNUE, 2021. – 164 p.

Додаткова

3. Макро- та мікроекономіка: навчальний посібник для студентів усіх спеціальностей першого (бакалаврського) рівня / М. А. Мащенко, М. С. Бріль, О. М. Кліменко та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, доцента М. А. Мащенко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 214 с.

4. Теоретико-методологічні засади формування національної економічної системи в умовах інтеграції у світове господарство : монографія / М. С. Бріль, О. М. Кліменко, М. А. Мащенко та ін. ; за заг. ред. канд. екон. наук, доцента М. С. Бріля. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. – 208 с.

Інформаційні ресурси

5. Державна служба статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

6. Міністерство фінансів України. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/>.

7. Національний банк України. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua>.

8. Статистика України : науковий журнал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

9. Сторінка курсу на платформі Moodle (персональна навчальна система). – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=8883>.

10. Economics in Context Initiative. 2021. «Comparative Economic Systems: Capitalism and Socialism in the 21st Century». An ECI Teaching Module on Social and Economic Issues, Global Development Policy Center, Boston University [Electronic resources]. – Access mode : <http://www.bu.edu/eci/education-materials/teaching-modules>.

11. Tikkanen, Roosa, and Melinda K. Abrams. 2020. «U.S. Health Care from a Global Perspective, 2019: Higher Spending, Worse Outcomes?». The Commonwealth Fund, Issue Brief, January 30, 2020. Trades Union Congress. 2020. «Amazon Warehouse Worker Takes Eight Weeks to Earn What Bezos Makes in a Second, says TUC» [Electronic resources]. – Access mode : <https://www.tuc.org.uk/news/amazon-warehouse-worker-takes-eight-weeksearn-what-bezos-makes-second-says-tuc>.

12. Xu, Chenggang. 2021. Demystifying China's Economic Miracle. Institute for New Economic Thinking, video resources [Electronic resources]. – Access mode : <https://www.ineteconomics.org/perspectives/videos/demystifyingchinas-economic-miracle>.

Зміст

Вступ.....	3
Змістовий модуль 1. Аналіз розвитку економічних систем	4
Тема 1. Предмет і метод економічної компаративістики	4
Тема 2. Багатоваріантність розвитку економічних систем.....	7
Тема 3. Типологізація ринкових моделей розвитку.....	11
Тема 4. Порівняльний аналіз ринкових моделей розвитку	15
Тема 5. Економічні моделі розвинутих країн	18
Тема 6. Типологізація моделей розвитку, що формуються	23
Змістовий модуль 2. Структура і моделі розвитку економічних систем	26
Тема 7. Порівняльний аналіз моделей розвитку, що формуються	26
Тема 8. Економічні моделі країн, що розвиваються.....	29
Тема 9. Типологізація трансформаційних економік	33
Тема 10. Порівняльний аналіз трансформаційних економік.....	36
Тема 11. Формування нових моделей розвитку	40
Тема 12. Глобалізація та її вплив на моделі розвитку	44
Рекомендована література.....	47
Основна	47
Додаткова	47
Інформаційні ресурси	48

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ЕКОНОМІЧНА КОМПАРАТИВІСТИКА

**Методичні рекомендації
до самостійної роботи студентів
спеціальності 051 «Економіка»
освітньої програми «Економіка
та економічна політика»
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Кліменко** Олена Миколаївна

Відповідальний за видання *Н. Л. Гавкалова*

Редактор *В. О. Дмитрієва*

Коректор *В. Ю. Труш*

План 2023 р. Поз. № 137 ЕВ. Обсяг 50 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру

ДК № 4853 від 20.02.2015 р.